

З НАШОГО ЖИТЯ.

Некролог замість полемики.—Нова могила на пошії нашої журналістики.—Силою обставин.—Чи самою силою обставин?—Внутрішні хиби нашої преси.—Про одного комисара.—Літературні Герострати, величний храм Артеміди та його найстарший жрець.—До д. Просвітініна в науку.—Храма немає і жрець на порожньому місці походить.—«Ми—ефіопи».—Зразки ефіопських зачіток у критика критиків.—Пригода з „точкою з залятою“.—З кого злай критик портрета малював?

Недавно роспочалася була в „Слові“ полемика про культурну роботу. З великом зацікавленням стежив я за цією полемикою, спостерегав, як розгортаються думки авторів, дождав дальших статей, щоб і собі обізватись на цю тему, яка здавна глибоко мене цікавила взагалі, а надто в тому освітленні, що давали їй співробітники „Слова“. Мені здавалось, що в полеміці отій починають вирисовуватись контури чогось нового для того напрямку в нашему громадському житті, який заступало „Слово“, що те нове, потроху викристалізувавшись та вбившись у колодочки, дасть зможу агіворитись хоч на деяких практичних справах людям, які досі на різких мовах розмовляли. Звичайно, дуже ще неясно, невіразно й несміливо та з повсякчасними екскурсами на бік пробивалось те нове, про яке тут мова; але більш ясної та певної формуловки сподівавсь я од дальншого ходу полемики.

На жаль, не так сталося, як бажалося. Час приніс нам, замість сподіваного протагу полемики, промовистий аншлаг од редакції в ч. 23-му „Слові“: „матеріальні засоби, які мала наша газета, вичерпані. Отже робота, которую провадили ми два роки, силою обставин спиняється“... I от замість посилаючи участі в обміркуванні цікавої справи, силою обставин доводиться писати некролога по помершому товарищеві на літературній та громадській півні українства. З жалем доводиться визначати нову на ній могилу.

Так, з жалем.. Я не належу до адептів того напряму, що заступало в нашій журналістиці „Слово“, і в багатьох справах погляди наші в діаметрально-супротилежні сторони розбігаються. З самим „Словом“ не раз мені доводилось гостро стинатись на полемичному полі. I все таки жаль жити пориває, що не стало ще одного органа української преси, і цей жаль ще збільшується тим, що орган то був з виразною фізіономією і міг ро-

бити своє діло на окремій дільниці українства, куди важче дістутичесь іншим нашим виданням. Але найбільш мені шкода, що не стало принципіального супротивника, бо коли правда тому, що істина з боротьби думок нарождається, то всякий, кому та істина дорога, мусить бажати собі як найбільше чесних ідейних супротивників, щоб у розмові з ними, в обміні думками, навіть у самій боротьбі гострій сприяти народженню тієї бажаної істини. I з цього погляду наїдужче мені прикро, що доводиться нову могилу висипати на пошії нашої журналістики, і так на це добро вже занадто багатому.

Те, що мав я сказати з приводу роспочатої в „Слові“ полемики, звичайно мало б характер як-раз такої боротьби думок, бо з іншого ідейного ґрунту виходило б, від той, на якому стояли автори з „Слова“. Тепер, коли ідейний супротивник зійшов зі сцени і—зараз принаймні—не має де голо-су подати, тепер не час і з своїми увагами про ту полемику виступати, хоч взагалі до неї може й доведеться згодом ще вернутись. Думаю так через те, що з смертю органа не вмер самий напрямок і, певне, знайде він той або інший спосіб висловлятися та висвітлювати події нашого громадського життя з свого погляду. I з широкого серця можу тільки побажати, щоб це як найшвидче сталося й без тих перешкод, які йуть слідком за кожним чесним органом преси.

Отже цим разом мушу обмежитись тільки літературним, скажу так, некрологом, то б то кількома словами про те, що міг би давати і що дійсно давав нашему громадянству померший товариш. Звичайно доведеться торкнутись тут не тільки його актива, а й пасива, але принцип — *de mortuis nil nisi bene* раз-у-раз здавався мені огидним фарисейством та нікчемною боязкістю перед ясним світлом правдивого слова, як і з другого боку возвдавання „коемуждо по заслугамъ“ було тією метою, що ставив я собі в своїй літературній діяльності. I думаю, що оцих кілька слів товариш-супротивники не візьмуть за але для себе, за якусь запізнену догану, або вислов ворожого почування. Ни, я просто хотів би—з свого, певна річ, погляду—зазначити деякі хиби видання, щоб на далі можна було старих помилок не робити і щоб не припинялася вдруге „силою обставин“ та робота,

яку спрівіяти хотіло—чи спрівіяло, то інше питання—на своїй дільниці "Слову".

"Синю обставину",—каже редакція "Слову". Мені здається, що не сама сила обставин довела до занепаду "Слову" і що далеко більшу частину грифа смертобудічного повинні взяти на себе привід того оголену. Мені здається, що до свого дня стали вони в незвідповідніх засобах і робили його так, як власне його робити не може й не треба було. Мені здається, що й сама ставка на силу обставин сталася тільки наслідком занепаду хиб в організаційній стороні діла,—наслідком за даних обставин неминучим. І що мені здається, що силу обставин керовникам "Слову" можна було в іншій, не такі сумній для Іхнього виддання, бік повернути.

"Синя обставина"—розуміється брак матеріальних засобів. Причина це така, що й без коментарів сама за себе говорить. Кажу же, що якісь генерал на питання чи більшого генерала, кому перший подався перед второгом, відповів: "насамперед пороху не було, топ'... Досить і цього"—перепершиши більший генерал. Отже й тут брак коштів, отого, мовляв, пороху для віддання, може положити усю справу. Перше, на мою думку, не сильо обставини потвореною тут брак по-роху, а руham самої ж такої редакції "Слову". Вона і пікто інший постійно справу видання так, що воно не знайшло собі й читачів більше, та їй багатини коштів не притягло. Видання тижневника—такого, як було "Слову"—не вимагало таких надзвичайно високих величин, затрим, щоб газета не могла самостійно їх відверждала, і коли вона їх таки не відверждала, то був, чинить якісь органичний дефект у самому видданні.

Найбільшим дефектом здається мені, що сама редакція "Слову" газада не тімами, для кого вони свій орган видаде, і через те веля справу аби я, не систематично, а в як Господь Бог на душу положить, заповнило газету цілком вишуковим матеріалом. "Слову", казали нам, обговорювали "інтереси і потреби робочого люду" й було "единим заступником українського марксизму"; але це мало по-значалось на його змісті і наяві в способах трактування речі по-відому фразеологію майже не використав. Важко ж на свою повію та мету видання, редакція повинна була, а од-

ного боку, вищукувати пікові робітникам теми, а з другого—дуже обійтися по популярності кількох. Проте, ні того, ні другого не знаходили ми в "Слові" такою мірою, якої завдавали газеті вимагання. Уесь час співробітники "Слову" ускладнювались з агнундатами коїні високої і часто дріб'язкової політики, і цим, треба думати, однією зі себе робітниць крути, що мало цікавляло дрібними межами партійними чи гуртковими рахунаками. З другого боку й політику тут роблено невідповідно, по ділетантському і це не могло прихилити до видання й інтелектуальних кругів, що вимагали соціальній збройі й більших літературних засобів, пікі, що по сідама редакції "Слову". Важко ж на цю цілу відповісти "своєю жорстоковою" (!) принципіальнюю критикою опоруєзміу і національну наші дрібо-буружузянічну течію", співробітники "Слову", на жаль, наяві самим собі не висилили методу. Й завданням такої критики, і через те замість принципіальної критики виходило будрутоге критиканство, чліпнання діяльності, розворушування пікому не відіਆніх особистів справ і наречених способів полеміки, яких не відіਆні, якщо призвіти више на ко не вінчиться), вам підсунуть що наїдініші заміри, до вас а будрими чобітами в душу заляпуть і коли приступати там грубо, непристойно; не спиняйтесь насперед наяві перед тим, що ви зручним чи нечесним маємо на боязливій пошти. І ю наїдінні, побачивши вами таку операцию, вам же читатимуть нотаги про те, що та не годиться робити, —а після читатимута їз словом в голові, які раз-раз характеризують де-яких людин, коли вони „о чесності високої говорять". І посташими обривки дрібнішими особистів амнаганії за-містю серйозної принципіальної спра-ви, начертанням купу пікому не відіਆніх ракуночків, пікому венгерського лахмітів—вироступатимуть перед вами на весь мізерний згізд світ, вельми чітко з піхов—ось то ми які пишні та величні. Добра цього у нас раз-раз досить було, але останніми часами, здається, що більше стало і певне довго що не перевернулось у нас очі до таких справ люде.

Я бачу сам таких і може бути, Ти купу борсів, радіорадіо комісарів.

А відтут усім, таким, комісаром" требо по широті побалакати. В подійному з 3—4 числах "Української хати" написано стало д. С. Просвітінія "Літературні Герострати українства". "Літературні Герострати"—"є велика більшість українських критиків-публицистів", на яких дуже лихій д. Просвітінія, на яких громі та блискавіці кидав на-

вариському житті.

Справедливість вимагає зазначити, що на шляху ділетантської нетимчумої не однієм стояло у нас "Слову", і ні одною воно почувало брак солідного і принципіального групу під ногами. Ці різи воно поділило з "успішною" пресою, так само як і перевезу дрібниць перед серіозними спра-вами, вензелем амбітності, дрібнече субельбітостю та патріотізмом своєї підсадкової нації, з якої дали влас-ній носа ажітної нічого не побачив. На жаль, уса наша преса що-дь цього далеко стоять од середньої на-віть міра. Мені не раз доводилось вже спинятись на цій болічці напо-преси, та практика життя все нові подає приклади, без якої плодить їх, та що аз сум оторгає, та наому мі-зеро димчака. А втім бороня віс-Боже на мізерії скажати, що то ми-заря, бо... Во інаже ви буде ослав-лено вранцім рідного краю (а на-до, як що призвіти више на ко не вінчиться), вам підсунуть що наїдініші заміри, до вас а будрими чобітами в душу заляпуть і коли приступати там грубо, непристойно; не спиняйтесь насперед наяві перед тим, що ви зручним чи нечесним маємо на боязливій пошти. І ю наїдінні, побачивши вами таку операцию, вам же читатимуть нотаги про те, що та не годиться робити, —а після читатимута їз словом в голові, які раз-раз характеризують де-яких людин, коли вони „о чесності високої говорять". І посташими обривки дрібнішими особистів амнаганії за-містю серйозної принципіальної спра-ви, начертанням купу пікому не відіਆніх ракуночків, пікому венгерського лахмітів—вироступатимуть перед вами на весь мізерний згізд світ, вельми чітко з піхов—ось то ми які пишні та величні. Добра цього у нас раз-раз досить було, але останніми часами, здається, що більше стало і певне довго що не перевернулось у нас очі до таких справ люде.

Я бачу сам таких і може бути, Ти купу борсів, радіорадіо комісарів.

А відтут усім, таким, комісаром" требо по широті побалакати. В подійному з 3—4 числах "Української хати" написано стало д. С. Просвітінія "Літературні Герострати українства". "Літературні Герострати"—"є велика більшість українських критиків-публицистів", на яких дуже лихій д. Просвітінія, на яких громі та блискавіці кидав на-

находимо храми Артемії. Дарма—до д. Просвітінія обірвемся: коли ми не візмо—ні мусить знати; він, що знайшов Геростратів, знає і ві-вич нам покаже і храм, та й не одні місця, Артемії, бо без цього храма, азов кажу, наїменівши комісаром бре-ї сама, згадав про Геростратів. Отже до д. Просвітінія в науку,—він начинч, і покаже, і роскаже.

Д. Просвітінія справді знає і по-казує об'єкт замаху "літературних Геростратів українства"; він—хвала-дому доній—знявши у нас та чу-до творчості людської, та перело мно-гогінці, той величний Артемідіан храм і сміливо веде нас у його. І отимавши місце адзінування, ми бачимо, що

Цей храм, що будувався стільки років, він, які спілки са заживи люді, зажа-стри, і сорві везіх, і

Котрій стоять образом земії. І славою безсмертною богині, Цей інший храм, ці святыни, які народів—наш та заразі "новій" літера-турний напрям. Не сім'ється,—це зов-сім серйозно говориться. Діві бані на цьому пішчому храмі велично віді-мавшася до неба: дзионік Янук. Бу-дущинці! Будучини! (ще певної назви не установлено) і будівничі амга-зати, які, як литератори Герострати українства,—припнувшись я ходімо да-ти тим пішчом, що прокрують на нас комісар. Одож яко, що коли вже і на пішчому Геростратів українство розкилося, то мусить у нас бути і величний храм Артемії, і бажання наївки відівливати, як головний мотив учиць Геростратівих. І от має-те найперше заалдання, читачу,—зажа-діть у нас пішчий храм Артеміди, бо без його не тільки мотив, а саме наївіть істоти на Геростраті, більш вельми чітко з піхов—ось то ми які пишні та величні. Добра цього у нас раз-раз досить було, але останніми часами, здається, що більше стало і певне довго що не перевернулось у нас очі до таких справ люде.

Я бачу сам таких і може бути, Ти купу борсів, радіорадіо комісарів.

А відтут усім, таким, комісаром" требо по широті побалакати. В подійному з 3—4 числах "Української хати" написано стало д. С. Просвітінія "Літературні Герострати українства". "Літературні Герострати"—"є велика більшість українських критиків-публицистів", на яких дуже лихій д. Просвітінія, на яких громі та блискавіці кидав на-

находимо храми Артемії. Дарма—до д. Просвітінія обірвемся: коли ми не візмо—ні мусить знати; він, що знайшов Геростратів, знає і ві-вич нам покаже і храм, та й не одні місця, Артемії, бо без цього храма, азов кажу, наїменівши комісаром бре-ї сама, згадав про Геростратів. Отже до д. Просвітінія в науку,—він начинч, і покаже, і роскаже.

Д. Просвітінія справді знає і по-казує об'єкт замаху "літературних Геростратів українства"; він—хвала-дому доній—знявши у нас та чу-до творчості людської, та перело мно-гогінці, той величний Артемідіан храм і сміливо веде нас у його. І отимавши місце адзінування, ми бачимо, що

що будувався стиски років,
На котрій стиска сидя зложили
1 час спрати, і скрабів великих,
Котрі стоять окрасом землі
І славою бессмертної богині.

З нашого "нового" літературного напряму, та що як я проводила до храму слави служить д. Просвітінин? І що то за пішицта, яку заступлено дволінкою: "Будуччісто-Будуччіно", а одного боку, та однієюкою: "Українською Хатою" — з другого? Та коли від міні насправді помікли найстарішого жерза і сюди ще й "Бору Раду" приточили, то й до далеко, од як далеко нам буде до того, що стати "окрасою землі" та "славою бессмертної богині". На порожньому місці нам жрець небувалого храма слави поховав і нема чого робити у нас Герострат. Надія Геростратія на д. Просвітінину, що він її піділля до невірності слави покаже, даремно її звела б. Во спрадли залишто вже якось "просвітінською" міжкою та ложкою і Геростраті треба мріти, щоб мостили їх коло "Будуччісто-Будуччіно" та "Української Хати" — чиїми слави забудувати. Не сліту туди Геростраті, бо є й божевільний же ровер, що славою тут і не пахне.

Однак нема у нас Геростратів, не ма і піших храмів, а чи поважний і— не скажу, щоб скромний—дотенціональний комісара (де ж пак: найстаріший жрець при храмі Артемії) показався просто пубром. На цьому власне можна б скінчити з д. Просвітінином розомову, пустивши його без боронюю коло порожнього місця з пішиком поховати, — але треба ж бути візвінчаним і мені здається, що годиться подикувати за сміливу спробу та знайти напому комісарові спрощене місце. Тим більше, що єсть навіть і храм, до якого на вакантне місце можна Його зажиря приставити,—правда не такий пішикий, як феєрський Артеміада, але як-раз немов наявиме про д. Просвітінину абудованість, і комісару свою комісарську службу д. Просвітінину і в йому спрощенім добрі. Храм цей зветься... "Вампук".

Він певне про "Вампук" чувається! Це досить дотено вигадала пародія на сучасний театр, а якою недавно вісною Росія об'єднані Кривого Зеркала. І от у "Вампуні" містечко й про д. Просвітінину чудово зваждається та й товаришів його теж притулитись там єсть де: місця про всіх досить. Розумію сцену ефопів—теж, до речі, езотична річ, як і храм Ар-

томіди.

Ефопи доганяють утікатку Вамипуку; розлетілись усі в усій силі, немов живий ріх порів перед вар-тимонами зброяю, махаюти на сцені, починаючи раптом... на всіх голих висипувати. "Ми—е, ми—фи, ми—ми, ми—ефопи, ми—опи-опи-опи-ефопи", висипуючи собі грізно-ефопи і така саморекомендація тяг-неться довго, дуже довго: з чверті години мінне, поки вони, якими уті-катку треба їх гачкуючи доганяти, ви-мовлять тільки те, хто вони. Тє ж са-мовиме, ми бачимо, і на тому по-рохомому місці робиться, яке д. Просвітінин наудумав по показати нам за пішиком храм Артеміда, рівняючи "великі публістії" українських крити-ків-публістії до Геростраті. Вже з добрий десяточ років, як народи-ли нас, так звані молоді, дехто з них вже ї постаріти маєти встиг, з галасом виступаючи воли, близкими бутафорською зброяю та лихим передниками, а отже й досі все на одному місці топчутися і не почути місців іх чого, опрік безкінечній арі: "Ми—е, ми—фи, ми—опи". Час вже від-адється, як самим трохи дали посту-пились, а не все тільки вітшати со-бак на критику, користуючись для цього до досить благого—і вже не бу-тафорського—арензала грубой ляжки, що так не пасує до тих вічних вигу-ків про крису та того солоденького фасу, які вже самі давно пороби-ли мертвими пішибами. Ніготю іншого, опрік "ми—ефопи" не почу-ти ми й цим разом од д. Просвітінину, та їх поту звичайно не мож-ли, врважаючи на обсяг знаннів та способів, якими береться до діла цієї теж, даруйте на скови, критиці з ефопівськими звичками та комісарськими логічними апаратами. За його дріб'язковими увагами, дрібними при-чепками, маючиоками пшильчиками, величезними суперечностями та плутани-ною на нетріх, невідомою звідки взя-тих вісновок—одно слово, за всіма-тими "ми—е" цілком пропадає всіка загальні ідеї його статі. Зате одно візардо висувається—занепаність до критики, якіх ви вівши час бере чо-муся у якісі зашалто мудрі лапки не критики, починаючи з ідей (?) і кінчиючи перекованими (?) і правом на пресу (?). На стор. 181-ї зов злов-діємо, що д. Ефремов, "бажачки" критики та публістії, самовільно вставив "б—" та інші такі греки не-пропоновані пороби. Кавсь—справді я вставив, викнув і ще вставив бо в зданому місці *не переклада*, а *перекла-дує* думки Драгоманова відповідно із даними тез, і до загального духу його стилографії. І що переклав і я вірно, бачу місцін із в того, що не вважаючи на всею своєю "пропи-лістю" д. Просвітінин аж за "точ-ку з заплатою" мусив ухопитися, як доказ: очевидно, тогось вартініого не зійтів.Що це переказ, а не пе-реклад— та д. Просвітінин дотено собі промовчав і блискуче довіши, що я потів точку з заплатою, сміливо пи-

безконечну арію виспівувати. З усіх його—не скажу:щасливих—спроб вий-ти на біз з логіком, правдо і про-ти літературною пристрастію я ви-му, що да, за три приклади, не більше.

На початку своєї статі д. Просві-тінин, що за Добробоябом, а що й од власного розуму, зачавача ти риси, які повинні мати спіральний, корист-ний, мовляв, критик Рис тих наш супорядку багато налічує і з усіх ефопів духовного життя,—така бага-то, що ледве чи визаги відмінної, на світі пласці людина, яка лістала монтіонівську премію в рук д. Просвітінину, хоч усі ти риси, так сама дия всіх лідерів об'єктою, як і спе-циально до тих критиків, яких міс-тотепеній ефоп у свої мудрі лапки бере. І коли він—теж даруйте на скоп-і, критик—скоче свою мірку до себе самого приклади, то й себе самого повинен буде до "критиків", а не до критиків зачинати. Во їх одного-смілюю кажу: *"ні одною" з власними до-маганнями в свої, даруйте, критичні статі він не додержав. Ще раз, казу, що ці часу не маю, ні охоти на те, що є їх д. Просвітінину вузлики роз-плутувати і тільки кількома аргументами обмежуюся.*

Критик "повинен бути добросовіс-ним, чанувати людську гідність... і в кожній ледині бачити й поважати найпревільє всього людину"—це так д. Просвітінин на стор. 166-ї пише, і спрavedливо пише,—так спрavedливо, що але трібозом під ці спрavedливі-сті отгонити... А на стор. 171-ї чи-таемо: "некий краще поганить всі ті "критики" та "публістії", що засли-ли в темних курках "мовчінство", під-гнувшись напівпервой, напівнад-нам молодий сам будучини, та сама молодіж" і т. і. на стор. 175-ї, що "Рада" негативний дала про "Українську Хату" приєднати частину зе-рев, що як така смів повинніть на світ божий новий український орган, не спитавши у "радін" (претензії про-кімудна, — глібокодумно до цього додає нам критик з ефопівськими за-вичками). Із критики та публістії,—каже він,—на все (?) обявивши свою монополію, починаючи з ідей (?) і кінчиючи перекованими (?) і правом на пресу (?). На стор. 181-ї зов злов-діємо, що д. Ефремов, "бажачки" критики та публістії, самовільно вставив "б—" та інші такі греки не-пропоновані пороби. Кавсь—справді я вставив, викнув і ще вставив бо в зданому місці *не переклада*, а *перекла-дує* думки Драгоманова відповідно із даними тез, і до загального духу його стилографії. І що переклав і я вірно, бачу місцін із в того, що не вважаючи на всею своєю "пропи-лістю" д. Просвітінин аж за "точ-ку з заплатою" мусив ухопитися, як доказ: очевидно, тогось вартініого не зійтів.Що це переказ, а не пе-реклад— та д. Просвітінин дотено собі промовчав і блискуче довіши, що я потів точку з заплатою, сміливо пи-

нина, звичайно, який з цього погля-ду просто безнадійний, бо має при-собі два мірки і на чужій на свої вчинки, а кожну бескорисно людину—зійди як наш літературний закопідач—довідався про мое ба-жання, прислухатися до "догодити" і як похмірні вимагання добросовіс-ності в цьому безсомнівнім залишанні не тільки вже в чужу душу, а і в кишеню навіть? Адже ж, вимагали до критиків доброістоти, добро-зичливості, проникливості, прозор-ливості і т. і., д. Просвітінину, яким він тільки понікає людям своїх власних думок, мотивів та замірів в наявні відмінності справжнього Хлестак-ова із тваринами з ананасівих критиків залинув, і температурі його кутків вимиряє: в теплі, каже, сильні і сміюв залихнуться... І до вісів еле-ментарних домагання д. Просвітінину на до критиків, я зовсім серйозно мушу додати одне що елементарніше: критики критиків не повинні зали-шати в чужу кишеню й ілічти, скильки та горбаки брязкає—чи "товстому" з даною людиною, чи "тонкому". Це не завадити гробити, бо наші крити-кти критиків залишато велику нахи-лінію до такої поетичної роботи вин-являють...

До речі що те про те, як я перекре-тів і сфалязував думки Драгомано-ва про єврейську справу, "бажачки", які навіть дозвався літературний ко-місар, прислухатися й догодити ро-сієвським ліберам". Це тоді обви-нувачення д. Просвітінину береться з надзвичайною по лідосіку око соліді-стю: він поруч виписує уривок з Драго-манова і з моєї статі та, видимо, не по-кладаючись на "проніжливість" читати, що й власним коментарем дуже чи-мали, зайтив постать на сцені у "Вампук". І я не захлопнатиму цього живого персонажа з карикатурної п'єси до належементарної добро-вітності та пристрастності. Не захи-тиму навіть не писати більш дов-жезелін, нудин, дріб'язкової при-чепливості позитивних статей, за які, віль-ні критики "так нападають на д. Доро-шеника, хоч це останній має повне право дотепній і в усіх я тоді. Просві-тінину підкінтий вираз про "ум-ственную дезінформацію" вернути в не-подільне послання самому д. Просвітінину. Це він з себе портрета мальовав, коли на авторів довжезе-ніх статей хітро піломоргував.

Власне мало мене цікавити, що про мене думас й говорити тобі як оби-ниний "просвітінин", "міцанін", чи якій там іші або ігрек, і які опер-шапківі панові на панові робяті з міс-думками. І на через те я з д. Просвітінином у розмову відійшов, щоб з ним обсябито щукати істину. Це п'ять ілюстрацій до нашого літера-турного життя, про яке належів аго-дом докладніше поговорити.

Сергей Ефремов.

шпе: Ефремов потайв од читача думки Драгоманова!. Смільно, що й казати, цікаво по-комісарському—але знов заштата, чи не нагадує д. Просвітінин героя відомої епіграми:

Шоб мокрим нас рідном зліт прок-тик не панав;

Бо є й так: не наїде толь—був тихо,

Не наїде та жоке—лихо;

Адже ж д. Сріблінському за те, що наколотив гороху в капусту про "офіційну народність", об'явлено в наказі д. Просвітінину подкуму, а мені на точку в заплаті он яку дугу вис-ловлено. Візажали проте, що од точ-ки до думок Драгоманова дистанція величезна, я знов закликав би до належементарної добросовісності й пристрастності нашого критика крити-ків, як я більші трохи сподівався, що з цього щось вийде.